

ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

Professional Nurse Image as Perceived by Nursing Students, Boromarajonani College of Nursing in Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health

นักทวิ ศิริรัตน์*

วิมล อ่อนเลี้ยง**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาพลักษณ์และเปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงในมุมมองของนักศึกษาพยาบาล ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 โดยของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก 29 แห่ง จำนวน 380 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสอบถามภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงและในอุดมคติ ตามแนวคิดภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพของสตราเซน (Strasen, 1992) สร้างขึ้นโดยเรมวาล นันท์ศุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ (2549) มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจริงเท่ากับ .93 และภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะในอุดมคติเท่ากับ .87 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Paired t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way analysis of variance)

ผลการศึกษา พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.49) และเมื่อพิจารณาแต่ละชั้นปี พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.53 ; $\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.51 ; $\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.38 ; $\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.50 ตั้งแต่ชั้นปี 1 - 4 ตามลำดับ) ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติ ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นปี อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.32 ; $\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.39 ; $\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.63 และ $\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.28 ตามลำดับ) เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจริงกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะในอุดมคติตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีและรวมทุกชั้นปีมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ข้อเสนอแนะการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารสถานศึกษา องค์กรวิชาชีพและผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนัก รวมถึงร่วมมือกันหาแนวทางการส่งเสริมภาพลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจริงให้เหมาะสมสอดคล้องกับภาพลักษณ์ในอุดมคติที่ต้องการให้เกิด

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพ , นักศึกษาพยาบาล

* ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

** รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

ABSTRACT

This research was the descriptive study. The purposes of this research were to study and compare actual and ideal image of professional nurses as perceived by each year of nursing students and to compare the actual and ideal images of professional nursing among nursing students of all levels at nursing college of Praboromarajchanok institute for workforce Development Health. The study population was 380 nursing students who enrolled on the four-Year baccalaureate nursing program. The research instruments were the Personal Data Questionnaire and the Actual and Ideal Professional Nurse Image Questionnaire which was developed by Nantsupawat and Wichaikhum (2006) based on Strasen's concept of professional image (Strasen, 1992). The reliability of the actual and ideal images were .93 and .87 respectively.

The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Paired *t*-test and one way analysis of variance.

The results revealed that the mean score of actual image of professional nursing as perceived by all nursing students was at a good level ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.49). The mean scores of the actual image of professional nursing as perceived by all students were at good level ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.53 ; $\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.51 ; $\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.38 ; $\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.50). The mean scores of the ideal image of professional nursing as perceived by all students were at a very good level ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.35) and each year was also at a very good level ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.32 ; $\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.39 ; $\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.63 and $\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.28). There was difference between

the mean scores of the actual and ideal professional nurse images as perceived by all of the year nursing students. There were difference between the mean scores of actual and ideal professional nurse images as perceived by each year and all of the year nursing students.

The results of this study could be utilized as data bases for administrators of the educational institutes, professional organizations, and stakeholders to take into consideration the maintaining and improving of the images of professional nursing in order for them to be a good model for nursing students.

Keyword: The Image of Professional Nurse, The Student Nurse

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข มีทั้งหมด 29 แห่ง กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศที่ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพพยาบาลมากกว่า 2,500 คนต่อปี ซึ่งการผลิตพยาบาลวิชาชีพนั้น วิทยาลัยพยาบาลมีหน้าที่พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีภาพลักษณ์ทั้งงดงามทั้งกายและใจ อุดมดีในประเทศไทย ภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของพยาบาล อาจเกิดจากพฤติกรรมที่แสดงออกในทางลบ ทำให้ผู้รับบริการหรือบุคคลอื่นมองภาพลักษณ์ของพยาบาล ในด้านที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ทำให้เกิดปัญหาแก่วิชาชีพ

ดังนั้น การจะเปลี่ยนภาพลักษณ์วิชาชีพการพยาบาลจากอดีตกระทำได้โดยการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ โดยพยาบาลจะต้องแสดงให้เห็นสาธารณชนทราบถึงบทบาทของตนเองทั้งที่เป็นกฎหมายกำหนด และสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ ต่อผู้ป่วยและญาติ องค์กรด้านการศึกษาวิชาชีพพยาบาล ต้องยกระดับให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น เพราะการจำกัดการศึกษาทำให้อดศักยภาพและความเชื่อมั่นในวิชาชีพ การได้

ฝึกปฏิบัติงานร่วมกับวิชาชีพอื่นทำให้เกิดการยอมรับจากวิชาชีพอื่น รวมทั้งพยาบาลควรปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างเต็มใจ พอใจ เพื่อสร้างความสบายใจให้ผู้มารับบริการ (Yura, 1989)

ภาพลักษณ์วิชาชีพการพยาบาล หมายถึง ภาพของพยาบาลที่ผู้ใช้บริการจินตนาการสร้างขึ้นจากประสบการณ์การรับรู้ต่อตัวพยาบาล ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจจะเป็นภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะของพยาบาล การปฏิบัติงานและผลงานที่พยาบาลได้กระทำ ภาพที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นภาพที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของพยาบาล การปฏิบัติงานและผลงานที่พยาบาลได้กระทำ ภาพที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นประสบการณ์ที่เห็นด้วยตนเองเมื่อเจ็บป่วย หรืออาจได้ยินจากคำบอกเล่าจากผู้อื่น หรือเห็นจากสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือนิยาย ซึ่งภาพลักษณ์สามารถมองได้ทั้งทางบวกและทางลบ ภาพลักษณ์พยาบาลในทางบวก เป็นภาพความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่มีต่อพยาบาลในทางที่ดี เช่น ภาพนางฟ้าผู้เมตตา ภาพผู้กล้าหาญ ภาพของนักวิชาชีพที่มีความรู้ เฉลียวฉลาด มีเหตุผล มีความหนักแน่น กล้าแสดงออกและมีความศรัทธาในวิชาชีพ และภาพลักษณ์พยาบาลในทางลบ เป็นภาพความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อพยาบาลในทางที่ไม่ดี เช่น ภาพพยาบาลที่มีความเครียดในการทำงาน ไม่สามารถทำงานในบทบาทที่อิสระ ภาพที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดและภาพผู้เคร่งครัดกฎระเบียบ ขาดความยืดหยุ่น ยึดติดกับรูปแบบและการทำงานตามขั้นตอนมากเกินไป (อุบล จ๋วงพานิช, 2547) พจน์ ใจชาญสุขกิจ (2548) ได้อธิบายถึงภาพลักษณ์เป็นเสมือนสิ่งที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกของแต่ละบุคคลต่อสิ่งต่างๆ และมักเป็นความรู้สึกที่สร้างขึ้นมาเองโดยมีข้อเท็จจริงเป็นหลักอ้างอิงอยู่ด้วย อาศัยประสบการณ์ การค้นคว้าหาความรู้ การหลอมรวมและสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆ จนทำให้เกิดความเชื่อ การรับรู้ การเข้าใจในสิ่งต่างๆ ประกอบกันขึ้นเป็นภาพลักษณ์ของตนเองและแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรม โดยผ่านการคิดและกลั่นกรองของแต่ละคนมาแล้ว จึงทำให้ภาพลักษณ์นั้นมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตใจโดยตรง เป็นการผ่านการตีความ การเลือกสรร และการให้ความหมายของตนเอง

ในการศึกษาวิชาชีพการพยาบาลมีการศึกษาที่เป็น

ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัตินั้น การฝึกภาคปฏิบัติในการฝึกประสบการณ์ทางวิชาชีพ เป็นสถานบริการด้านสุขภาพทุกระดับที่อยู่ในเขตพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงสถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.-สถานีอนามัยเดิม) โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลศูนย์ โดยมีพยาบาลวิชาชีพในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติเป็นต้นแบบบทบาทวิชาชีพการพยาบาลในการให้บริการการพยาบาลแก่ผู้รับบริการโดยตรง นักศึกษาพยาบาลพยายามปรับตัวเพื่อการเรียนรู้แบบพยาบาลวิชาชีพอันเป็นเป้าหมายของบทบาทที่นักศึกษาพยาบาลคาดหวังไว้ และพยาบาลวิชาชีพ จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะจากประสบการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ กัน ให้แก่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้ โดยแสดงบทบาทของครูอย่างไม่เป็นทางการและการช่วยเหลือในการเป็นพี่เลี้ยงให้ (นันทนา น้ำฝน, 2538)

ผู้ศึกษาในฐานะเป็นผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนนักศึกษา ซึ่งอยู่ในสถาบันการศึกษาพยาบาลโดยตรงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพทั้งที่เกิดขึ้นจริง และในอุดมคติในมุมมองของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก และรวมทุกชั้นปีของวิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ว่าเป็นอย่างไรร่วมกันเปรียบเทียบภาพลักษณ์ ที่เกิดขึ้นจริงและในอุดมคติของแต่ละชั้นปีและระหว่างชั้นปี ในฐานะที่นักศึกษาจะเป็นบุคคลรุ่นใหม่ในการได้รับการถ่ายทอดวิชาชีพการพยาบาล เพื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดีในอนาคต ซึ่งถ้าเกิดภาพลักษณ์วิชาชีพการพยาบาลในด้านดี จะทำให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นมีคุณค่าในตนเอง รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพการพยาบาล จึงควรมีการส่งเสริมให้เกิดความคงอยู่ของภาพลักษณ์ที่ดียิ่งขึ้นอันจะก่อให้เกิดผลดีต่อวิชาชีพการพยาบาล แต่ถ้าการศึกษาในครั้งนี้เกิดภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในด้านไม่ดีแล้วจะเป็นข้อมูลสำคัญให้กับผู้บริหารทางการศึกษา อาจารย์พยาบาล และองค์การที่เกี่ยวข้อง นำมาปรับปรุงภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพ โดยปรับปรุงหลักสูตรการพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาพยาบาลได้เล็งเห็นถึงอัตมโนทัศน์ของตนเอง และเห็นความสำคัญของการมีภาพลักษณ์ที่ดีรวมทั้งเป็นการพัฒนานักศึกษาพยาบาลให้เห็นความ

มีคุณค่าในตนเอง และคุณค่าของวิชาชีพการพยาบาลในการเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดีในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล แต่ละชั้นปี และรวมทุกชั้นปี วิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก
2. ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปี และรวมทุกชั้นปี วิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก
3. เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง กับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปี และรวมทุกชั้นปี วิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก
4. เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง และภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลระหว่างชั้นปี วิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ (comparative descriptive research) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง และภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตร 4 ปี ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 ประจำปีการศึกษา 2552 วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก จำนวน 14,000 คน คำนวณหากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง 380 คน คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จำนวน 71 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 79 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 151 คน และชั้นปีที่ 4 จำนวน 79 คน กำลัง

ศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพ ที่สร้างขึ้นโดยเรมวาล นันทศุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ (2549) พัฒนามาจากกรอบแนวคิดภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพการพยาบาลของสตราเซน (Strasen, 1992) แบบสอบถามประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ที่เกิดขึ้นจริงและในอุดมคติ เป็นแบบสอบถามที่ให้ตอบควบคู่กันไปในข้อความคำถามเดียวกัน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) มีสเกลให้เลือก 5 ระดับ จะเห็นด้วยมากที่สุด ถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด ข้อคำถามทั้งหมด 45 ข้อ ครอบคลุมภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง และในอุดมคติตามแนวคิดภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพการพยาบาลของสตราเซน 7 ด้าน คือ ด้านระดับการศึกษาและความรู้พื้นฐาน ด้านการปฏิบัติระดับวิชาชีพ ด้านคำตอบแทน ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ ด้านรูปร่างและคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ และด้านการควบคุมตนเอง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงของเนื้อหา (content validity) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดย เรมวาล นันทศุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ (2549) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยเป็นผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์หรือเขียนบทความเกี่ยวกับภาพลักษณ์ 3 ท่าน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตต์ 1 ท่าน และหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลอุดรดิตต์ 1 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะด้วยการคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI) ของแบบสอบถามส่วนที่ 2 คือแบบประเมินภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพได้เท่ากับ .94 จากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตาม

ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความตรงตามเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร ซึ่งศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 20 คน ชั้นปีละ 5 คน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดว่าควรได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอย่างน้อย .70 (Polit & Hungler, 1995) ได้ค่าความเชื่อมั่นของภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงเท่ากับ .90 และภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพในอุดมคติเท่ากับ .87

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการทำวิจัย และให้ข้อมูลแก่ ผู้เข้าร่วมการวิจัยว่าสามารถออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ การเผยแพร่ผลการวิจัยจะนำเสนอเป็นทางวิชาการเท่านั้นโดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินชีวิตของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่อย่างใด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนกทุกแห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ศึกษานัดหมายวัน เวลา กับนักศึกษา และนำแบบสอบถามไปทำการแจกนักศึกษาแต่ละคนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

พร้อมกับขอรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเองในวันนั้นเลย

3. ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบจำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืนสำหรับแจกแบบสอบถามแล้วนับรับคืน จากนั้นจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้สถิติพารามิเตอร์

1. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล หาค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. ข้อมูลคะแนนภาพลักษณ์วิชาชีพการพยาบาลที่เกิดขึ้นจริงและภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพในอุดมคติ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง และในอุดมคติในมุมมองของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้ Paired *t*-test
4. เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง และในอุดมคติในมุมมองของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 และระหว่างชั้นปีโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way analysis of variance)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย อายุ เพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 18 - 30 ปี เฉลี่ย 20.30 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 18 - 30 ปี เฉลี่ย 20.30 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 92.40 ชายร้อยละ 7.60 นักศึกษาพยาบาลอยู่ในชั้นปีที่ 3 เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.70 รองลงไปชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 18.70 ส่วนชั้นปีที่ 2 และ 4 จำนวนเท่ากันคือ ร้อยละ 20.80
2. ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 4 และรวมทุกชั้นปี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นปี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.40; $\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.42; $\bar{X}$ = 4.51,

S.D. = 0.56; $\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.36 ตามลำดับ)

3. ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 4 และรวมทุกชั้นปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาแต่ละชั้นปี อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = 0.53 ; $\bar{X}$ = 3.86; S.D. = 0.50 ; $\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.52; $\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.49 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.001

4. เปรียบเทียบภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจริงกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีและรวมทุกชั้นปีมีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสถาบันพระบรมราชชนก ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล รวมทุกชั้นปี และแต่ละชั้นปี ผลการวิจัยพบว่า

ด้านระดับการศึกษาและความรู้พื้นฐาน (college education and knowledgebase) ด้านการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ (professional practice) ด้านค่าตอบแทน (Compensation) ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ (professional contributions) ด้านรูปร่างและคุณลักษณะส่วนบุคคล (Physical and personal appearance) และด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ (professional communication) นักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง ด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อแยกพิจารณาแต่ละชั้นปี ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง ทั้ง 6 ด้าน ด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ ($\bar{X}$ =

3.62, S.D. = 0.65 ; $\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.57; $\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.62 ; $\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.55 ตามลำดับ) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แต่ในด้านการควบคุมตนเอง (self control) เมื่อพิจารณารวมทุกชั้นปี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.87) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

เมื่อแยกพิจารณาแต่ละชั้นปี ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 1 มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X}$ = 3.20, S.D. = 0.77; $\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.80; $\bar{X}$ = 3.72, S.D. = 0.63 ; $\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.74) ตามลำดับ อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

นักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 3 และ 4 มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 0.90; $\bar{X}$ = 3.37, S.D. = 0.86; $\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.85) ตามลำดับ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อาจเกิดจากผ่านช่วงการปรับตัวในชั้นปีที่ 1 รวมทั้งการได้รับรู้ข้อมูลจากสังคมภายนอก และประสบการณ์เดิม อีกทั้งลักษณะความเป็นอยู่ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกพักอาศัยอยู่ในหอพักของสถาบัน จึงอาจเป็นไปได้ว่านักศึกษาพยาบาลใหม่ อาจได้รับการดูแลจากรุ่นพี่ในฐานะน้องใหม่ ถึงการวางตัวให้เหมาะสมในการที่จะเข้าสู่วิชาชีพการพยาบาล และเมื่อได้มีเรียนเกี่ยวกับหมวดวิชาชีพการพยาบาล มีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลเกี่ยวกับหลักการพยาบาลต่างๆ ในห้องปฏิบัติการโดยมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้สอน และจากประสบการณ์การเรียนการสอนภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วยนักศึกษาพยาบาลได้มีประสบการณ์ตรงกับวัฒนธรรมและสังคมกับวิชาชีพการพยาบาล ได้รับการนิเทศจากอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ ซึ่งในประสบการณ์เหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความมั่นใจมากขึ้น และการที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง จะส่งผลต่อบุคลิกลักษณะที่ดีของตนเองออกมา ซึ่งเช่นเดียวกับการศึกษาของสิระยา

ลัมมาวาช (2541) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของพยาบาลโดยรวม และทางด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับดี คะแนนมากที่สุด 5 อันดับเรียงตามลำดับคือ มีความอดทน มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ทำงานแบบมีความรู้ และแต่งกายสะอาด ด้วยเหตุเหล่านี้จะส่งผลต่อนักศึกษาให้สามารถควบคุมตนเอง มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับวิชาชีพการพยาบาล และเป็นขั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรจะมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจากการเป็นพี่ชั้นสูงสุด และในระยะอันใกล้จะจบไปเป็นพยาบาลวิชาชีพ และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วยมาพอสมควร จึงเป็นไปได้ว่าน่าจะมีการสังสมคุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพการพยาบาลอาจจะจากสื่อต่างๆ และจากต้นแบบที่ใกล้ชิดที่สุดคืออาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ และตัวนักศึกษาที่จะเปลี่ยนสภาพจากการเป็นนักศึกษาพยาบาลไปเป็นพยาบาลวิชาชีพ และไปอยู่ในสังคมภายนอกที่มีใช้สถาบันการศึกษา จากสถานการณ์เช่นนี้ อาจส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพด้านการควบคุมตนเองในระดับมาก

2. ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี ผลการวิจัยพบว่า

ด้านระดับการศึกษาและความรู้พื้นฐาน (college education and knowledge base) ด้านการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ (professional practice) ด้านค่าตอบแทน (compensation) ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ (professional contributions) ด้านรูปร่างและคุณลักษณะส่วนบุคคล (physical and personal appearance) ด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ (professional communication) และการควบคุมตนเอง (self control) ตามการรับรู้ของนักศึกษารวมทุกชั้นปี อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด สอดคล้อง กับการศึกษาของโลว์ตัน คีนิงคิด (2542) เรื่องภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี รับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ด้านระดับการศึกษาและความรู้พื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะ

วิชาชีพการพยาบาลได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นวิชาชีพอย่างสมบูรณ์เป็นเวลานาน เนื่องจากวิชาชีพการพยาบาลมีองค์ความรู้ทางการพยาบาล มีการปรับปรุงทั้งด้านการศึกษาและการบริการพยาบาลโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ มีการจัดการศึกษาเป็นระบบและการจัดการศึกษาขั้นสูง ทำประโยชน์ให้แก่สังคมมีจรรยาบรรณวิชาชีพ อีกทั้งมีองค์ความรู้วิชาชีพและมีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Leddy & Peper, 1993)

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาแต่ละชั้นปีและรวมทุกชั้นปี

3.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง กับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยผู้วิจัยขออภิปรายตามรายชั้นปี ดังนี้

นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 มีความรู้ลึกนึกคิด หรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง แตกต่างกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด อาจเป็นเพราะนักศึกษาพยาบาลมีการตั้งเป้าหมายสำหรับในอนาคตว่า ตนเองควรมีทิศทางในการพัฒนาตนเองอย่างไรบ้าง การรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองที่เกิดขึ้นจริงอย่างเหมาะสม จึงเกิดภาพลักษณ์ตนเองดี (Strasen, 1992)

3.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลระหว่างชั้นปี วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1,2,3 มีค่าเฉลี่ยคุณลักษณะที่เกิดขึ้นจริงตามการรับรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001 โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 และ 3 ไม่แตกต่างกัน

3.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี โดยผู้ศึกษาขออภิปรายรวมทุกชั้นปี ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาพยาบาลรวมทุกชั้นปี มีความรู้สึกนึกคิดหรือรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.49) แตกต่างกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.34) อาจเป็นเพราะผลการศึกษานั้นสอดคล้องกับผลการศึกษา ที่ใช้กรอบแนวคิดภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพของสตราเซน (Strasen, 1992) ในต่างประเทศ (Professional Nurse, 2004) ได้ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงและที่คาดหวังตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริง กับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่คาดหวังตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ทั้งรวมทุกชั้นปี และแต่ละชั้นปี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) การศึกษาของ โสรัตน์ คณิงคิด (2542) ที่ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพพบว่า ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงกับภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่ต้องการให้เกิด ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ทั้งรวมทุกชั้นปีและแต่ละชั้นปีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ นักศึกษาพยาบาลมีภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงและที่ต้องการให้เกิดนั้นแตกต่างกัน ดังที่ สตราเซน (Strasen, 1992) กล่าวว่าหากบุคคลนั้นมีภาพลักษณ์ตนเองที่เป็นจริงและที่ต้องการให้เกิดแตกต่างกันมาก บุคคลนั้นจะรู้สึกว่ามีความค่าลดลง คับข้องใจ ต้องพึ่งพิงผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีความเชื่อมั่นในตนเองและวิชาชีพการพยาบาลลดลงได้ (Strasen, 1992) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ผลของความแตกต่างจากมากไปหามากที่สุดอันเป็นสิ่งที่ติอยู่แล้ว ดังนั้นจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้ภาพลักษณ์การพยาบาลเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงและภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพที่ต้องการให้เกิดมีความสอดคล้องกัน หรือใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลผู้ที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพต่อไปในอนาคต จะได้เกิดความเชื่อมั่นและเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพการพยาบาลของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในสถาบันพระบรมราชชนก ใช้ผลการศึกษานี้ไปวางแผนในการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโครงการเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพโดยเฉพาะด้านการควบคุมตนเอง ด้านค่าตอบแทน และด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ
2. เผยแพร่ผลการวิจัยให้กับสถาบันพระบรมราชชนกและวิทยาลัยเครือข่าย เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพการพยาบาล เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นจริงให้เหมาะสมสอดคล้องกับในอุดมคติที่ต้องการให้เกิด
3. เผยแพร่ผลการวิจัยให้กับนักศึกษาพยาบาล เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาภาพลักษณ์ตนเองที่เกิดขึ้นจริงให้เหมาะสมสอดคล้องกับในอุดมคติที่ต้องการให้เกิด
4. เผยแพร่ผลการวิจัยให้กับผู้บริหารทางการพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ที่จะเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษาพยาบาลและมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพให้กับนักศึกษาในฐานะครูพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ
5. เผยแพร่ผลการวิจัยให้กับองค์กรวิชาชีพ มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์ของวิชาชีพ ในการส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับวิชาชีพการพยาบาลและแสดงบทบาทปกป้องวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล
2. ศึกษาระยะยาวโดยติดตามภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพการพยาบาลตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน
3. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์พยาบาลเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา น้ำฝน. (2538). **เอกลักษณ์พยาบาลวิชาชีพ**. สงขลา: เทมการพิมพ์.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2548). **พลังแห่งภาพลักษณ์**. กรุงเทพฯ : ฐานมีเดีย เน็ตเวิร์ค.
- เรมวอล นันทิคุภวัฒน์ และอรอนงค์ วิชัยคำ. (2549). **แนวคิดภาพลักษณ์เชิงวิชาชีพ**. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลิระยา ลัมมาวาท. (2541). ภาพลักษณ์ของพยาบาลตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี. **วารสารพยาบาล**. 47(1), 59-65.
- โลรัตน์ คณิงคิด. (2542). **ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุบล จ้วงพานิช. (2547). การสร้างภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์: บทบาทที่ท้าทายของพยาบาลวิชาชีพ. **วารสารการศึกษาพยาบาล**. 15(2), 5-6.
- Leddy, S., & Pepper, J. (1993). **Conceptual Bases of Professional Nursing**. 3th edition. Philadelphia, Lippincott Company.
- Polit, D. F., & Hungler, B. P. (1995). **Nursing research: Principles and methods (5th ed.)**. Philadelphia: Lippincott.
- Professional nurse image as perceived by nursing students. (2004). Retrieved July 19, 2006, From <http://www.nursinglibrary.org/Portal/main.aspx?pageid=4024&sid=20423>
- Strasen, L., (1992). **The image of professional nursing; Strategies for action**. Philadelphia; J.B. Lippincott.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3th edition. New York: Harper and Row Publication.
- Yura, H. (1989). Enhancing the image of the nurse: The role of the nurse supervisor, Part 1. **Health Care Supervisor**, 7(2), 1-11.